

potrebno posvetiti više pozornosti kreiranju stabilnih uvjeta njihova rada.

Zaključno, knjiga pruža širok prikaz položaja radnika u kulturi u Hrvatskoj kroz detaljnu analizu sektora kulture. Bogata je statističkim podacima i analizama s pomoću kojih se daje izvrstan uvid u položaj i potrebe radnika u kulturi prije i poslije pandemije. Autorica naglašava potrebu za povećanjem sredstava za sektor kulture što bi omogućilo primjereno vrednovanje, kreiranje i uspostavu mehanizama za razvoj i održavanje tog sektora te smanjenje nejednakosti među radnicima u kulturi koji su zaposleni u različitim pravnim osobama ili su samozaposleni. Knjiga otvara prostor za raspravu o orijentiranosti institucija koje financiraju kulturu, a dotiče se i sindikata i potrebe za većom solidarnosti u poboljšanju uvjeta ugovaranja za radnike u sektoru kulture. Knjiga je korisna studija i iz znanstvene perspektive, ali i kao smjerokaz za donošenje javnih politika.

Albin Matoshi

Matija Mato Škerbić
FILOZOFIJA SPORTA. Nastanak i razvoj jedne discipline
Pergamena, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu i Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Zagreb, 2021., 302 str.

Tokom 2021. godine, Matija Mato Škerbić, savremeni hrvatski filozof sporta, čitačkoj publici u zemlji i regionu poklonio je svoju monografiju pod nazivom „Filozofija Sporta. Nastanak i razvoj jedne discipline“. Ova znanstvena autorska knjiga izvorno je delo na hrvatskom jeziku i ugledala je svetlost dana kao izdanje zagrebačke Pergamene, Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, te Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku. Knjiga jeste izmenjeno i dopunjeno izdanje doktorske disertacije pod nazivom „Etika sporta Williama Johna Morgana“ koju je autor odbranio 19. srpnja 2019. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu pred komisijom u sastavu: prof. dr. Hrvoje Jurić, prof. dr. Marko Tokić i doc. dr. Ivana Gregurić, a pod mentorstvom prof. dr. Ante Čovića.

Obimno delo na ukupno 300 strana sastoji se iz: Uvoda, osam poglavlja uključujući i Zaključak, Literaturu, Sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku i Životopis autora sa popisom objavljenih dela.

Prvo poglavlje (str. 19-61) pod nazivom „Što je sport?“ sastoji se iz tri odeljka i ukupno jedanaest pododeljaka. Prvi odeljak „Definiranje sporta“ čine sledeći pododeljci: „B. H. Suits i ‘trijada’ pojmova: igra, igranje i sport“, „Igranje (engl. *play*)“, „Igra (engl. *game*)“, „Filozofija igre i igranja“, „Sport“, „Problemi i nedorečenosti“ i „Sport se ne može definirati, a nije

ni potrebno“. Drugi odeljak pod nazivom „Konceptualiziranje i karakteriziranje sporta“ sastoji se iz sledećih pododeljaka: „Fair play“, „Natjecanja i testiranje“, „Duh sporta“, „Integritet sporta“ i „Olimpijska koncepcija sporta“. Pomenimo i treći odeljak pod nazivom „Filozofsko-sportska određenja sporta – kritički osvrt“.

Drugo poglavlje (str. 63-107) pod naslovom „Filozofija sporta“ čine tri odeljka: „Što je filozofija sporta?“; „Povijest filozofije sporta“ i „Završni osvrt – kuda i kako dalje?“ i ukupno dvanaest pododeljaka. Navedimo pomenute pododeljke: „Antička faza ili antički mediteranski korijeni discipline“; „U antici ne postoji sport – samo kompetitivne igre“; „Ilijada, Odiseja“; „Platon“; „Aristotel“; „Pred-disciplinarna faza filozofije sporta“; „U povijesti filozofije“; „U teoriji sporta 19. i 20. stoljeća“; „Disciplinarna faza filozofije sporta“; „Filozofija sporta počinje 1972.“; „Ključne točke razvoja filozofije sporta“ i „Filozofija sporta izvan SAD-a, Kanade i Velike Britanije“.

Treće poglavlje (str. 109-135) posvećeno je ulozi Williama Johna Morgana i sastoji se iz pet odeljaka pod nazivima: „Korupcija sporta“; „Zajednice praktičara sporta“; „Proces deliberacije – William J. Morgan i Jürgen Habermas“; „Dodatak rješenju za moralni(ji) sport“ i „Sagledavanje i vrjednovanje Morganova rada“. U okviru prvog odeljka, autor detaljno razmatra američki paralelni moralni slučaj društva i sporta te progresivce u SAD-u i sport. U petom odeljku, Škerbić u zasebnim pododeljcima detaljno analizira okvir za sagledavanje Morganova rada, odbacivanje univerzalističkih etičkih principa, etnocentrizam i intramuralnost, te obrazlaže originalnost misli i doprinosa W. J. Morgana.

Četvrto poglavlje (str. 137-171) jeste poglavlje pod nazivom „Etika sporta“ i sastoji se od sledeća četiri odeljka: „Što je etika sporta?“; „Konture i podjele etike sporta“; „Ključne točke razvoja etike sporta“ i „Završni osvrt – kuda i kako dalje“. U okviru prvog odeljka, autor razmatra pitanje odnosa i distinkcije između etike sporta i sportske etike, dok u okviru drugog odeljka, autor detaljno govori o konturama i podjelama u antologijama filozofije i etike sporta, te razmatra četiri područja etike sporta: kompeticiju ili natjecanje; poboljšanje čovjeka; rod i spol i socijalnu etiku.

Peto poglavlje (str. 173-218) pod naslovom „Normativne teorije sporta“ sastoji se iz pet odeljaka pod naslovima: „Formalizam“, „Konvencionalizam“, „Internalizam“, „Intrinzične, a ne interne vrjednote sporta“ i „Internalizam i esencija sporta – kako i kuda dalje?“ U okviru ovog poglavlja, autor se detaljno bavi Morganovom koncepcijom internalizma, obrađuje interpretivizam Johna S. Russella, te široki internalizam Roberta L. Simona.

Šesto poglavlje (str. 219-248.) sa naslovom „Bioetika sporta“ čini pet odeljaka: „Što je bioetika sporta?“; „Kratka povijest bioetike sporta“; „Tematski spektar bioetike sporta“; „Razrješavanje najtežih slučajeva suvremenog sporta“ i „Pogled u budućnost sporta“. U okviru ovih obimnih odeljaka, autor detaljno razmatra sledeće teme: „Uska bioetika sporta – bioetika shvaćena kao bio-medicina i bio-tehnologija“; „Široka bioetika sporta – bioetika shvaćena kao bios ili život“; „Doping i poboljšavanje sportaša“; „Esencijalisti i libertarijanci“ i „Treći put“; „Kiborgizacija“; „Oscar Pistorius – blade runner“ i „Marcus Rehm – blade jumper“; „Rod

i spol“; „Interseksualnost“ i „Transrodnost“. Najzad, u šestom poglavlju, autor jedan pododjeljak posvećuje još uvek aktualnoj problematici uticaja pandemije virusa COVID-19 na sport na globalnom nivou.

Sedmo poglavlje knjige (str. 249-260) čine četiri odeljka: „Nastava na fakultetima“, „Publikacije“, „Konferencije“ i „Mogući smjerovi razvoja“.

Konačno, u osmom poglavlju, tačnije u Zaključku, autor ukratko sumira glavne teze obrazložene u ovoj obimnoj studiji, te s pravom zaključuje da je ova knjiga doprinos razvoju novog istraživačkog polja koje će obeležiti blisku budućnost.

Ako bismo pokušali da ukratko sumiramo, onda možemo reći da je osnovna ideja i cilj Škerbićevog dela istraživanje četiri hipoteze o etici sporta Williama Johna Morgana, jednog od osnivača filozofije i etike sporta. Prva hipoteza se odnosi na presudni Morganov uticaj na razvoj globalne filozofije sporta uvođenjem Alisdair MacIntyreovih teza iznesenih u knjizi *Za vrlinom. Studija o teoriji morala*. Druga hipoteza odnosi se na to da je W. J. Morgan internalist, a tek potom konvencionalist koji na taj način pokušava ispraviti mane internalizma kojeg je detektovao. Treća hipoteza odnosi se na Morgana kao uobličitelja kontura i divizija moderne globalne etike sporta, a uobličenje je izvršio kroz ustroj svojih (uredničkih) izdanja, izbor autora i radova, uključenih tema i rasprava i najzad izvršenih podela u tematskom smislu. Četvrta hipoteza odnosi se na to da Morgan u sportskom komunitarizmu vidi i daje univerzalno rešenje za sve probleme sporta kroz (ponovni) okret ka igri, igrivom i igračkom u sportu, odnosno zajednicama praktičara sporta (engl. *sports*

practice communities) kao čuvarima onog sportskog u sportu.

Autor posve originalno i argumentovano predlaže godinu 1972. kao godinu osnivanja, odnosno, početka filozofije sporta kao nove discipline. Svojim predlogom podele istorije filozofije sporta na tri faze: antičku, pred-disciplinarnu i disciplinarnu, autor daje nesumnjiv doprinos filozofiji sporta kao posebnoj filozofskoj disciplini. Autor argumentovano razmatra i čitalačkoj publici predočava pregled ključnih tekstova i knjiga koji su imali uticaj na dalji razvoj discipline: tako autor nedvosmisleno detektuje delo *Grasshopper* Bernarda Herberta Suitsa kao temeljnu bibliografsku jedinicu za valjano razumevanje i bavljenje filozofijom sporta.

Škerbićeva temeljna studija zasigurno će nam poslužiti i kao svojevrstan dokaz o tome da je sport nesumnjivo relevantno filozofsko pitanje koje zaslužuje ozbiljna filozofska promišljanja i temeljna istraživanja, kao što je i filozofija sporta nesumnjivo značajna filozofska disciplina, s obzirom, na dirkemovski rečeno, značaj sporta kao društvenu činjenicu i / ili društvenu činjenicu ogromnog značaja sporta za jedno društvo i državu na globalnom nivou.

Škerbićeva studija se može okarakterisati pionirskim delom iz kompleksne oblasti filozofije i (bio)etike sporta, kako u hrvatskom akademskom i intelektualnom prostoru, tako i u regionu, što praktično znači da će ovo delo dati podsticaj daljim filozofskim promišljanjima sporta kao kompleksnog društvenog, kulturnog i istorijskog fenomena.

Naučna i stručna filozofska, istorijska, sociološka, i svakako u najširem smislu – bioetička javnost jeste ciljna skupina

kojoj je ovo delo primarno namenjeno, no ciljna skupina jeste i studentska populacija društveno-humanističkog profila koja delo može koristiti kao neizostavnu jedinicu literature tokom vremena studiranja. Škerbićeva monografija može biti relevantno i prijemčivo štivo i za širu publiku u Republici Hrvatskoj i u regionu s obzirom na sve veći značaj filozofije i bioetike sporta uopšte, a samim tim i na prisustvo raznovrsnih aktualnih bioetičkih tema u javnom diskursu kako savremenog hrvatskog društva, tako i na regionalnom nivou.

Dakle, s obzirom na relevantnost teme, kao i interes naučne zajednice, ističemo činjenicu da je reč o prvom, originalnom delu iz oblasti filozofije sporta, te (bio)etike sporta na hrvatskom jeziku.

Delo karakteriše valjana metodologija u svim delovima knjige. Autor dosledno koristi prevashodno klasični istoriografski metod za analizu i interpretaciju istorije filozofije i etike sporta. Pored istoriografskog metoda, autor koristi kritičko-analički metod za valjano razmatranje objavljenog korpusa bibliografskih jedinica iz obimnog opusa W. J. Morgana, te za razmatranje i definisanje temeljnih pojmova filozofije i (bio)etike sporta poput: sporta, igre, igranja, etike i morala, etike sporta i sportske etike, etosa sporta, formalizma, konvencionalizma, interpretivizma, internalizma, mutualizma itd.

Autor dosledno i precizno koristi sve relevantne izvore iz oblasti filozofije sporta. Autor piše jasno, precizno i koncizno, izuzetno „pitkim“, razumljivim jezikom i stilom i uspešno koristi i zadržava sve naučne i stručne termine.

Možemo bez preterivanja zaključiti da je Škerbićeva monografija prva sveobuhvatna

studija iz oblasti filozofije sporta ne samo u akademskom i intelektualnom prostoru Republike Hrvatske, već i u regionu i otuda podvlačimo neupitan i neprocenljiv naučni doprinos ovog dela.

Sandra S. Radenović